

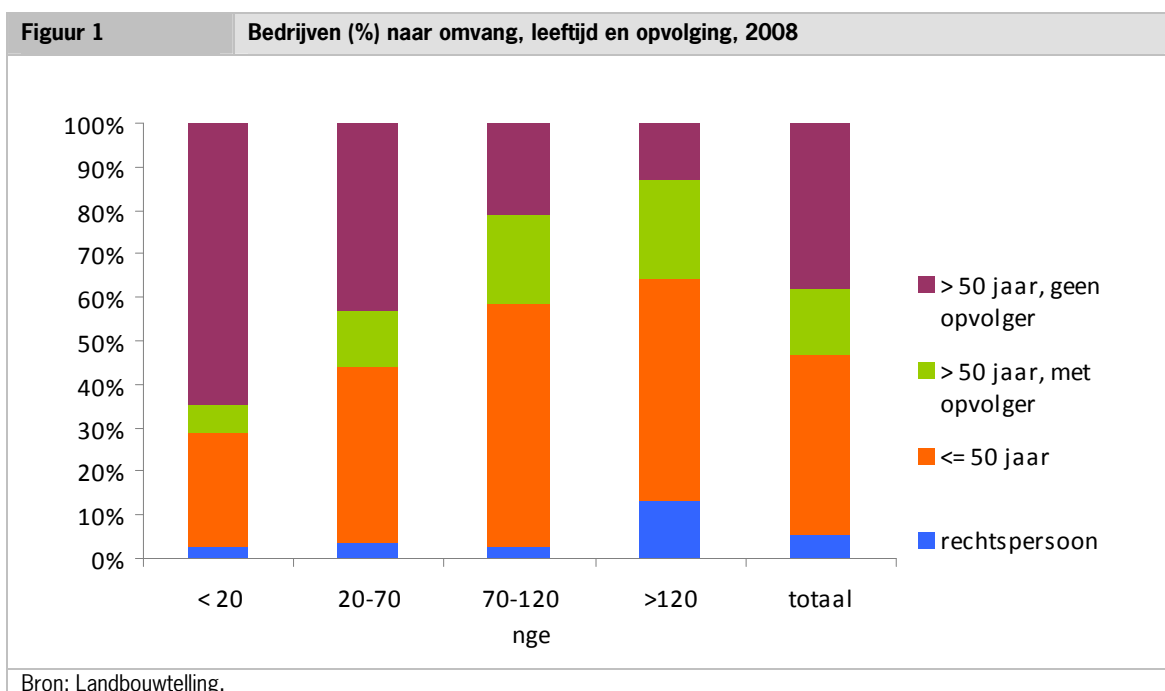
Vooraf veel kleine bedrijven zonder opvolger

Kees de Bont en Walter van Everdingen

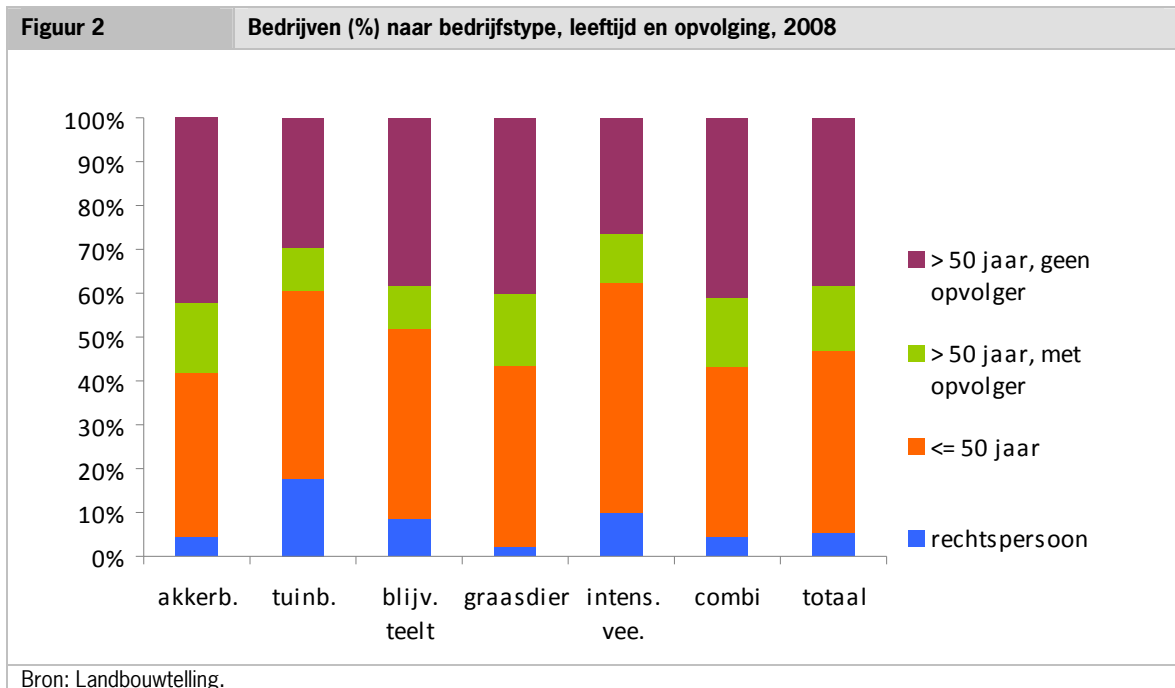
Het aantal bedrijfsopvolgers in de land- en tuinbouw daalt in een vrij hoog tempo. De laatste meting in de Landbouwtelling van 2008 laat zien dat nog 27% van de bedrijfshoofden ouder dan 50 jaar een opvolger kent. Vier jaar eerder was dat op een derde van de bedrijven. Tussen 1988 en 2000 lag het opvolgingspercentage nog bij 40%. De afnemende animo om agrarisch ondernemer te worden verklaart, met het gegeven dat meer dan de helft van de bedrijfshoofden ouder is dan 50 jaar, voor een groot deel de daling van het aantal land- en tuinbouwbedrijven met ongeveer 3% per jaar. Afgezien van dit 'natuurlijke' verloop, zijn er verder ook ondernemers die om persoonlijke redenen, waaronder door ziekte of invaliditeit, gedwongen worden op jongere leeftijd te stoppen. Daarnaast kunnen er financiële redenen zijn voor een vroegtijdige bedrijfsbeëindiging. Zo laat de kredietcrisis momenteel ook de agrarische sector niet onberoerd.

Bedrijfsopvolging en bedrijfsomvang

Naarmate het bedrijf een grotere omvang en hiermee in de regel betere perspectieven voor continuïteit op langere termijn heeft, is er op een groter deel van de bedrijven een opvolger (figuur 1). Daarnaast geldt ook dat het aandeel jongere ondernemers (< 50 jaar) toeneemt met de bedrijfsomvang. Overigens is ruim 10% van de grotere bedrijven (vanaf 120 nge) een rechtspersoon (meestal een BV). De Landbouwtelling stelt de opvolging van deze bedrijven niet vast, maar verondersteld kan worden dat de opvolging binnen die bedrijven wel gewaarborgd is. De ongeveer 4.000 rechtspersonen komen het meest voor in de tuinbouw (inclusief de blijvende teelten) en in de intensieve veehouderij (figuur 2).

In 2008 waren ruim 22.000 bedrijven kleiner dan 20 nge en ruim 20.000 tussen 20 en 70 nge. Op basis van de leeftijdsopbouw en opvolgingssituatie kan verwacht worden dat de komende 10 jaar daarvan globaal 65% respectievelijk 43% het bedrijf zal beëindigen. Uiteraard is de werkelijkheid weerbarstiger: soms is bij de Landbouwtelling aangegeven dat er geen opvolger is, maar later dient die zich toch aan. Andersom kan natuurlijk ook.

Bedrijfstype en regio

Kleine bedrijven komen vooral voor in de akkerbouw en graasdierhouderij. Het verklaart mede waarom de bedrijfsopvolging in de tuinbouw en de intensieve veehouderij duidelijk hoger uitkomt dan in andere bedrijfstypen. Overigens is bekend dat de melkveebedrijven relatief veel en de andere grondgebonden veehouderijbedrijven weinig opvolgers hebben. Alleen in de melkveehouderij lag in 2008 de opvolging nog hoger dan 50%.

Tussen de provincies in Nederland zijn er wat betreft de opvolging verschillen die mede verklaard kunnen worden door de bedrijfsstructuur. Zo hebben Flevoland en Noord-Brabant relatief de minste bedrijven met een oudere ondernemer zonder opvolger en Drenthe en Gelderland de meeste.

